

Praha, 6. ledna 2006

**Posudek vedoucí práce na bakalářskou práci Kateřiny Zemančíkové:
*Obraz ženy v českém filmu v letech 1948-1956***

Hodnocení: 40 bodů (výborně)

Komentář:

Předkládaná bakalářská práce Kateřiny Zemančíkové, která zkoumá prostřednictvím genderové analýzy český film v období socialistického realismu 50. let, patří podle mého názoru mezi velmi zdařilé. Celkově se tato práce vyznačuje jasnou hypotézou a dobrou sktrukturou, jež jsou podpořeny argumentační jistotou a kompetentní analýzou v obou částech práce. Hlavním tématem práce je sice „žena a její obraz“, nicméně autorka se „ženou“ nepracuje pouze deskriptivně a rozhodně ji nepoužívá jako synonymum pro gender, což jsou časté chyby prací zabývajících se tématem ženy a žen z různých aspektů. Jako vedoucí práce se ve svém posudku nejprve zaměřím na silné stránky a přínosné aspekty předkládané práce. Poté zhodnotím její slabší místa a momenty, ve kterých vidím možnost pro další rozpracování a hlubší analýzu.

Práce Kateřiny Zemančíkové je tradiční bakalářskou prací dvou jasně oddělených částí, teoretické a empirické. Nicméně, autorka velmi vhodně zvolila časové období, jež analyzuje – je to totiž právě toto období, se svým důrazem na dogmatický socialistický realismus umělecké sféry a genderový idealismus komunistické ideologie, který ji dovoluje propojit obě části do jedolitého a velmi čtivého celku. Jako jeden z největších kladů této práce hodnotím skutečnost, že s kategorií gender autorka pracuje jako s již samozřejmou součástí současného vědeckého poznání a analytického aparátu. Jinými slovy, autorka gender na začátku metodologické části sice adekvátně a srozumitelně vysvětluje (40-41), nicméně odolává časté potřebě bakalářských prací „ospravedlnit“ používání genderu zařazením celé samostatné kapitoly „o genderu“. To se ostatně projevuje již v samotném názvu práce, který gender bere jako integrální součást použité metodologie a nutně se neodvolává na genderovou analýzu či gender jako na speciální atribut práce hodný zaznamenání hned na titulní straně.

Teoretická část je výborně zpracovaná a nastoluje náležitý rámec pro empirickou část, která se o ní opírá. V této první části je možné vyzdvihnout hlavně bravuru a čtivost, se kterými autorka čtenáři přibližuje atmosféru 50. let a zasazuje do ní vznik a vývoj socialistického realismu jako závazného uměleckého směru pro všechna kulturní odvětví (11-19). Také druhou pasáž úvodní části, která vysvětluje kontext „ženské otázky“ v komunistické ideologii poválečného socialismu je nutné ocenit, zejména způsob, jímž se autorka rozhodla pojmout stěžejní díla Friedricha Engelse a Augusta Bebela. Na rozdíl od mnoha bakalářských prací totiž autorka myšlenky a argumenty těchto myslitelů pouze nepopisuje, ale představuje je rovnou prostřednictvím genderové kritiky historiček a socioložek, které analyzovaly postavení a roli žen v socialistických zemích v druhé polovině 20. století.

K teoretické části mám tři kritické poznámky. První z nich je výtká týkající se nedostatečného citačního aparátu v historické pasáži (str. 11-13). V této pasáži je zřejmé, že autorka má vynikající historické znalosti o období, o němž píše i formulační schopnosti, s nimiž

toto období zpracovává, ale zatím ještě nedostatečnou dovednost zasadit své znalosti do kontextu odborné literatury. Přestože je tedy tato část výborně a čtivě napsaná, absence relevantních odkazů na odbornou literaturu, ze které autorka své argumenty čerpá, je nepřehlédnutelným nedostatkem této pasáže. Tento nedostatek je na druhou stranu výborně kompenzován v ostatních pasážích teoretické části – jak v sekci vysvětlující socialistický realismus, tak v sekci zabývající se ženskou otázkou a její kritikou – které obě dokazují autorčino zvládnutí relevantní odborné literatury.

Druhou kritickou poznámkou je nedostatečné vysvětlení jedné ze základních kategorií, se kterou v této části autorka pracuje: Co přesně znamená „osvobození“ ženy? Jaká je definice „ženské emancipace“? Tento termín je zásadní součástí hlavní hypotézy práce, v níž se autorka mimo jiné snaží zkoumat i to, zda a jakým způsobem film „emancipoval ženu“ (6-7). Autorka s tímto termínem pracuje i v dalších stěžejních pasážích teoretické části a v hlavních argumentech své kritiky Engelse a Bebela, nicméně sama nedefinuje, v čem podle ní „emancipace“/„osvobození ženy“ spočívá, zda se její pojetí tohoto konceptu od pojetí autorů a autorek s nimiž pracuje nějak zásadně liší a zda je to vůbec smysluplná kategorie genderové analýzy.

Třetí poznámkou je kritika pojetí „reality“, které autorka nabízí v závěru teoretické části. Na stranách 31-36 autorka velmi dobře zpracovává ženskou otázku a postavení žen v socialismu (nejen 50. let), nicméně této pasáži chybí důslednější propojení s tématem práce, tj. filmem a obrazem žen ve filmu. Tato pasáž v teoretické části trochu „visí“ a autorka ne zcela dostatečně vysvětluje nutnost zařazení pasáže o „realitě“ ženské role a postavení žen v socialismu (když pomineme samotnou polemiku o „realitě“ jako deskriptivním konceptu a kategorii analýzy). Shrnutí první části na str. 37-38 se ale opět správně vrací k důsledkům a vlivu koncepce ženské otázky na socialistický film. Autorka zde přesvědčivě argumentuje, že teoretická koncepce ženské otázky určovala i konstrukci a zobrazování žen ve filmu a tudíž formovala zásadní podstatu celkového kontextu společenských vztahů a genderových argumentů, které socialistický film poskytoval a jimiž byl limitován. Ve výše zmíněném kontextu diskusí o „realitě“ ženské otázky mám ale v závěrečné pasáži vážné pochyby o argumentu, že socialistický film „reflektuje tehdejší reálnou situaci“, ale „není jen čistou reflexí“ (38). I když autorka zasazuje tento argument do duality reflexe a konstrukce, přesto tato pasáž vyznívá tak, že nějaká skutečná realita existuje a my ji můžeme objektivně a „čistě“ popsat. Stejně problematická je i následující úvaha o tom, že jelikož je film součástí propagandy, „nelze jej chápat čistě jako historický materiál“ (38). Zde autorka opět naznačuje velmi problematickou tezi, že historický materiál je pouze takový, který odráží „skutečnou“ realitu, která je jedna, objektivní a popsatelná.

Empirická část práce je podle mého názoru naprosto vynikající. Autorka v ní přesvědčivě předkládá a dokazuje své výborné analytické schopnosti, které se opírají o kompetentně zpracovanou metodologii. Největší předností empirické části, a tím i celé práce jako celku – jak již bylo zmíněno, je propojení obou, jasně oddělených částí, v jeden celek, což není u bakalářských prací úplnou samozřejmostí. I když je analytická pasáž poněkud deskriptivní, což je dáno hlavně strukturou empirické části, kterou autorka zvolila, není možné přehlédnout a neocenit často brilantní postřehy a argumenty, které autorka ve své genderové analýze filmů čtenáři nabízí. Stylisticky autorka používá spíše minimalistický způsob vyjadřování a psaní, což ji na jednu stranu umožňuje precizně vyjádřit její myšlenky a argumenty na malém prostoru, ale na druhou stranu vede ke zbytečnému zeštíhlování zásadních pasáží. Například v metodologické části by přínos a inspirace jak Laury Mulvey, tak Pierra Bourdieua, mohly být rozpracovány daleko detailněji (43-44), zvláště když je zřejmé, že autorka je s jejich teoriemi velmi dobře obeznámena a dokáže je vynikajícím způsobem využít ve své analýze.

Celkově tedy práci hodnotím jako velmi dobrou a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě. Jako **bodové hodnocení** pro obhajobu navrhuji **40 bodů**, tedy známku **výborně**.

vedoucí bakalářské práce